

ÖZET

Amaç: Çalışma emzirme başarısını artırmak için yayımlanan YouTube videolarının içerik, izlenme durumu ve eğitim veren kişiler açısından değerlendirilmesidir.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte araştırmadır. Bilgisayar ortamında web tarama aracı kullanılarak “emzirme eğitimi”, “emzirme teknikleri”, “doğru emzirme”, “emzirme eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çalışmanın evreninin 532 video oluşturmuştur. 38 video emzirme haftası haberleri ve marka tanıtımlarından, 104 video bebeğin emzirme harici ile ilgili konulardan, 25 video annenin emzirme döneminde karşılaştığı sorunlardan, 4 video emzirme danışmanlığı sertifika tanıtımından ve 303 video emzirme eğitiminin tamamen dışında paylaşılan videolardan oluşmuştur. Bu dışlanan videolardan sonra çalışmanın örneklemini 57 video oluşturmuştur. Elde edilen veriler frekans ve yüzde dağılım kullanılarak değerlendirilmiştir.

Bulgular: Videoların içerikleri incelendiğinde en fazla (%63,2) emzirme eğitimi ve teknikleri olduğu görölmüştür. Emzirme eğitimi veren ve videoları yükleyenler incelendiğinde en fazla (%19,3) YouTuberların video yüklediği, daha sonrasında ise ebe (%15,8) ve doktorların (%17,5) bu sıralamayı izlediği görölmüştür. YouTuberların en fazla video yüklemelerine rağmen, ebelerin ve doktorların eğitimden olduğu videoların daha fazla beğeni, izlenme ve yorum aldığı görölmüştür.

Sonuç: Emzirme döneminde verilen online eğitim emzirme ve bebek beslenmesinde önemli rol oynamaktadır. Verilen emzirme eğitiminin içeriği, eğitimcinin eğitim düzeyi ve eğitimin anlatım şeklinin emzirme üzerinde etkili olduğu düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Emzirme; Sosyal medya; Online öğrenme; Eğitim desteği

Analysis of Breastfeeding Education About YouTube Videos Published**ABSTRACT**

Objective: The study is the evaluation of YouTube videos released to improve breastfeeding success from the point of view of content, viewing status, and education providers.

Method: It is descriptive type research. The computer was scanned using the keywords "breastfeeding training", "breastfeeding techniques", "correct breastfeeding", "breastfeeding training" using the web browsing tool. As a result of the scan, 532 videos of the universe of the study were created. It consists of 38 video breastfeeding week news and brand promotions, 104 video babies related to non-breastfeeding issues, 25 video mothers' problems encountered during breastfeeding, 4 video breastfeeding counseling certification promotion and 303 video breastfeeding training. After these excluded videos, 57 videos constituted the sample of the study. The data obtained were evaluated using frequency and percentage distribution.

Results: When the contents of the videos were examined, it was seen that breastfeeding education and techniques were the most (63.2%). When the ones who gave breastfeeding education and uploaded videos were examined, it was seen that the most (19.3%) YouTubers uploaded videos, and then the midwives (15.8%) and doctors (17.5%) followed this ranking. Despite the fact that YouTubers upload the most videos, it is seen that the videos that the midwives and doctors are instructors get more likes, views and comments.

Conclusion: Online education given during breastfeeding plays an important role in breastfeeding and infant nutrition. The content of the breastfeeding education given, the level of education of the trainer and the way of education is thought to be effective on breastfeeding.

Keywords: Breastfeeding; Social media; Online Learning; Training Support.

GİRİŞ

Emzirme, bebeklerin sağlıklı büyümesi ve gelişmesi için anneleri ile sevgi bağı kurarak gerçekleştirdiği etkili bir beslenme yöntemidir (Tezergil, 2007). Emzirmenin yaşamın ilk saatlerinde başlatılması hem bebek hem de anne açısından büyük önem arz etmektedir (Tezergil, 2007). İlk anne sütünün oldukça besleyici olması çok yoğun antikor ve kolostrum içermesi yenidoğanı enfeksiyonlardan korumakla birlikte doğum sonrası ilk saatlerde emzirmeye başlanması anne ve bebek arasındaki bağı kuvvetlendirdiği için sütün artmasını da kolaylaştırmaktadır. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 verilerine göre Türkiye’de son iki yılda doğum sonrası ilk bir saat içinde emzirme oranı %71, doğum sonrası ilk bir gün içerisinde emzirme oranı %86 ve ilk altı ayda bebeklerin sadece anne sütü alması gerekirken bu oran 4-5 aylık bebeklerin %14’ünün sadece anne sütü aldığını göstermektedir (HİPS, 2019). İlk altı ay sadece anne sütü ile beslemenin sonrasında uygun ek gıdalarla birlikte 2 yaşına kadar emzirmenin sürdürülmesi ile yılda yaklaşık 1.3 milyon bebek ölümünün önlenebileceği ifade edilmektedir (İnce, Kondolot, Yağın, & Yurdakök, 2010). İbni Sina’nın (980-1037) ünlü eseri El-Kanun Fi’t Tıp (Tıp Kanununda) anne sütünün bebeğin büyüme ve gelişmesi için en uygun besin olduğu, anne sütü alan bebeklerin daha huzurlu oldukları ve anne sütünün iki yaşına kadar verilmesinin gerektiği belirtilmiştir (Tetik, 2016; Ülken, 1954).

Anne sütünün esansiyel yağ asitleri ve A vitamini bulundurması ile bebeklerde beyin gelişimini sağlaması, içerisinde demir bulundurması ile bebeği anemiden koruması, fizyolojik sarılığı daha çabuk iyileştirmesi, duygusal gelişimi olumlu yönde etkilemesi, diyabet, astım, kardiyovasküler hastalıklar gibi kronik hastalıklardan da koruma sağlaması en dikkat çekici yönlerindedir (Yanikkerem & Göker, 2014). Emzirmenin sadece bebeğin sağlığını yükseltmekle kalmayıp aynı zamanda annenin de sağlığını olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Yanikkerem & Göker, 2014). Doğum sonrası erken dönemde emzirmeye başlayan annelerin uterusunun daha çabuk toparlanması ile doğum sonu kanama riski azalmaktadır. Meme kanseri, over kanseri ve idrar yolu enfeksiyonlarını da azalttığı bildirilmiştir. Emzirme sağlık harcamalarını azaltacağı gibi bebekler için besin kaynağı olarak oldukça ekonomiktir (Yanikkerem & Göker, 2014).

Başarılı bir emzirme sürecini başlatabilmek ve devamlılığını sağlayabilmek için annelerin gebelik döneminde ve doğumu izleyen dönemde, bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı olmaları, kendilerini bu sürece hazır hissetmeleri, dengeli beslenmeleri, gerekli meme bakımını yapmaları ayrıca emzirme için doğru zaman ve teknikleri kullanabilmeleri için sağlık profesyonellerinden destek almaları gerekmektedir (Altıparmak & Coşkun, 2016).

Doğum sonu erken dönemde sağlık profesyonellerinin anne ve bebeğine ten tene temas uygulanması sonucunda anne ve bebeği arasında bağ kurulmasını ve bunun sonucunda oksitosin hormonunun salınımını artırır. Böylece emzirmenin daha erken ve etkili başlaması aynı zamanda sevgi alışverişini sağlanmış olur (Demirtaş & Çelik, 2017). Anne için emzirme sadece içgüdüsel bir davranış olmadığı, aynı zamanda annede bireysel, ailesel ve toplumsal faktörlerin etkisiyle gelişen tutumların davranışa dönüştürülmesinde, psikolojik etkenlerin de önemini vurgulanmaktadır (Koç & Tezcan, 2005). Sağlık kuruluşlarında ve hastanelerde sağlıklı gebenin takibini ve eğitimini ebeler yürütmektedir. Sağlık profesyonellerinin bu eğitimleri vermesi ile annelerin

emzirme konusunda bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını arttırmakta ayrıca sözel eğitimlerin yanı sıra uygulamalı eğitimlerin de verilmesiyle annelerin emzirme tutumlarına büyük katkı sunulmaktadır (Forrester, Wheelock, & Warren, 1997; Pınar Bölüktaş, Özer, & Yıldırım, 2019; Shaker, Scott, & Reid, 2004).

Emzirme sürecindeki eğitimin doğum öncesi verilmesi ya da doğum sonu maternal algının arttığı dönemde verilmesi gereklidir. Doğumdan hemen sonra verilen eğitimin anne yenidoğan bebeği ile ilgilendiği, doğum sonu ağrısı olduğu ya da yorgun olması gibi nedenlerle etkili olmamaktadır (McArthur, Ottosen, & Picarella, 2018). Daha sonra anne bu bilgiyi farklı kaynaklardan aramaktadır. Emziren annelerin veya anne adaylarının bilgiye ulaşmada kullandıkları en önemli kaynaklardan birisi de medya olduğu görülmüştür (Cangöl & Şahin, 2014).

Dünyada internet, sosyal medya ve akıllı telefon kullanım istatistikleri incelendiğinde, 2019 yılında toplam popülasyonda 79 milyon kişinin sosyal medya ve internet kullanımına katıldığı görülmüştür (Global Digital Reports, 2019). Türkiye ise 2019 internet kullanım ve sosyal medya istatistikleri verilerine göre YouTube %92 kullanım ile sosyal medya platformlarında ilk sırada yerini almaktadır. Yaşa göre kullanım dağılımına bakıldığında sosyal medya platformlarını en fazla kullanan grup, kullanıcıların 1/3’ünü oluşturarak 25-34 yaş grubudur (Digital Reports Turkey, 2019). Sayakhot ve arkadaşları (2016) tarafından gebelerin interneti ne tür bilgileri edinmek için kullandıklarını değerlendirmek amacıyla Scopus, Medline, PreMedline, EMBASE, CINAHL ve PubMed veri tabanları taranarak yapılan çalışmada, gebelerin en çok bilgi gereksinimi olarak sorguladıkları konular gebelikte fetal gelişim ve beslenme olmuştur (Sayakhot & Carolan-Olah, 2016). Kadınların yaklaşık %83’ü internet ortamından edindikleri bilgilerin çok yararlı olduğunu bildirmişlerdir (Slomian, Bruyère, Reginster, & Emonts, 2017). Teknolojik gelişmelerle birlikte gebelerin ve annelerin sağlıklarıyla ilgili bilgi edinme arayışı da artış göstermektedir. Online emzirme desteği ve teknolojik gelişmeler annelerin emzirme ile ilgili bilgi düzeylerini arttırdığı görülmektedir (Durmazoğlu & Okumuş, 2019). Topluma sağlık eğitimi vermekle yükümlü olan sağlık profesyonellerinin bu gelişmeleri takip etmeleri, gebe ve annelerin nasıl yararlanabilecekleri konusunda farkındalık oluşturmaları önem arz etmektedir. Bu anlamda en çok kullanıma sahip sosyal medya aracı olan YouTube, gebelerin ve annelerin en fazla bilgi alma ihtiyacı duydukları emzirme konusunda başvuracakları adres olabileceği ve bu platformda yayımlanan paylaşımların içeriğinin sağlık profesyonelleri tarafından incelenmesi yararlı olacaktır. Bu çalışma YouTube ’un Türkçe sayfasında yer alan emzirme ile ilgili paylaşılan videoların içerik, izlenme durumu ve eğitim veren kişiler açısından değerlendirilmesidir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın Türü

Bu çalışma, ilişki arayan tanımlayıcı araştırma türünde tasarlanmıştır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

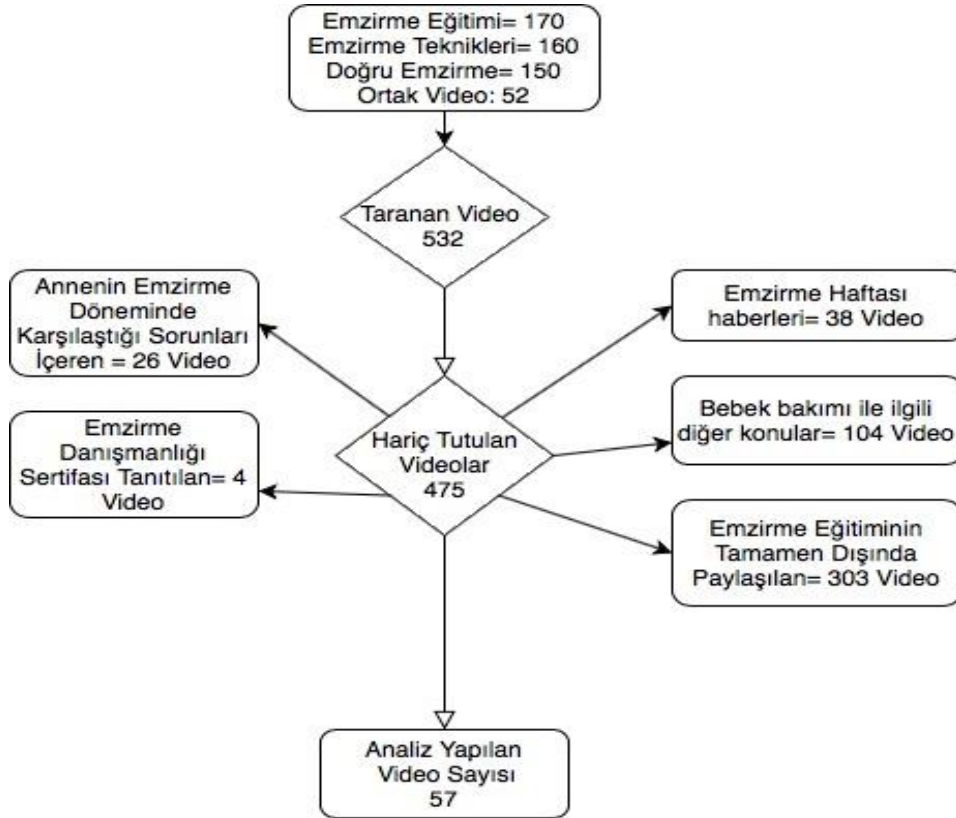
Çalışma 25.12.2019-31.12.2019 tarihleri arasında YouTube sayfasından veri taranarak yapılmıştır

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini YouTube üzerinde emzirme eğitimi içeren videolar oluşturmuştur. Bilgisayar ortamında web

tarama aracı kullanılarak “emzirme eğitimi (sağlık bakanlığın 10 adımıını içeren emzirme eğitimi)”, “emzirme teknikleri” ve “doğru emzirme teknikleri (emzirme eğitimi içermeden sadece doğru emzirme tekniklerinin verildiği eğitim)” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda çalışmanın evrenini 01.01.2013-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanan 532 video oluşturmuştur. Bu videolardan emzirme haftası haberleri ve marka tanıtımlarını içeren 38 video, emzirme dışında bebek ile ilgili konuları içeren 104 video, annenin emzirme döneminde karşılaştığı sorunları içeren 25 video, emzirme danışmanlığı sertifika tanıtımlarını içeren 4 video ve emzirme eğitiminin tamamen dışında paylaşılan videoları içeren 303 video örneklem dışında tutulmuştur. Bu dışlanan

videolardan sonra çalışmanın örneklemini 57 video oluşturmuştur (şekil 1).

şekil 1. Araştırmanın Akış şeması

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan, yayınlanma tarihi, video süresi, görüntülenme sayısı, beğenme sayısı, beğenmeme sayısı, yorum sayısı, video içeriği, eğitimci ve eğitim yöntemini içeren veri toplama aracı kullanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihler arasında yayınlanan videolar nitel araştırma yöntemlerinden döküman inceleme metodu kullanılarak, içerik ve biçim yönünden incelenmiştir (Turan, 2013).

Verilerin Değerlendirilmesi

Çalışma kapsamına alınan videolar her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler önce veri toplama formuna ve sonrasında excell formatına aktarılmıştır. Kaydedilmiş veriler karşılaştırılmış, farklı çıkan veriler tekrar değerlendirilmiş ve tekrar düzenleme yapılmıştır. En son yapılan düzenlemeden sonra bilgisayar ortamında istatistik programına aktarılmıştır. Elde edilen veriler frekans ve yüzdeler kullanılarak değerlendirilmiştir.

Etik İlkeler

Çalışmada kullanılan ve analizi yapılan izlenme aracının herkese açık bir video oynatım aracı olduğundan, tüm erişim haklarının herkese verilmesi, erişim kısıtlılığı olmaması nedeniyle ve araştırmada videoların isimleri ile eğitim verenlerin bilgileri verilmediğinden etik kurul iznine gereksinim duyulmamıştır (Annak, Atay Doyđacı, & Karadağ, 2019).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmada, “emzirme eğitimi”, “emzirme teknikleri”, “doğru emzirme”, “emzirme eğitimi” anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapıldığından bu anahtar kelimeler bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmuştur.

BULGULAR

Dünyada internet kullanım oranı geçen göstergeler kullanılan izlenme aracının kişileri geliştirici ve eğitimci rolünde Youtube’ın önem taşıdığını düşündürmektedir 01.01.2013-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanan, çalışmamızın kriterlerine uyan 57 videonun yayınlanma tarihi, süresi,

görüntülenme sayısı, beğeni sayısı, yorum sayısı, konu içeriği incelenmiş ve Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Videoların genel özellikleri ve videoları yükleyen kişilerin kullandıkları video içerikleri

Değişkenler	n	%
Yayınlanma tarihi		
14.12.2013 ve öncesi	23	40.4
15.12.2013-14.12.2015	4	7.0
15.12.2015-14.12.2017	0	0
15.12.2014-31.12.2019	24	42.1
Tarih bilinmiyor	6	10.5
Videoların süresi		
1 dk’dan az	1	1.8
1-10 dk	38	66.7
11-30 dk	14	24.6
31-60 dk	4	7.0
Videoların görüntülenme sayısı		
1-10.000	35	61.4
10.001-30.000	8	14.0
30.001-50.000	4	7.0
50.001 ve üzeri	10	17.5
Videoların beğenilme Sayısı		
0	10	17.5
1-10	13	22.8
11-50	12	21,1
51-100	4	7.0
101 ve üzeri	18	31.6
Videoların beğenilmeme sayısı		
0	17	29.8
1-50	32	56.1
51-100	3	5.3
101-150	4	7.0
151 ve üzeri	1	1.8
Videolara yapılan yorum sayısı		
0	22	38.6
1-25	32	56.1
26-50	0	0
51-100	0	0
101 ve üzeri	3	5.3
Videolarda Eğitim Veren Eğitimciler		
YouTuber	11	19.3
Emzirme Danışmanı	10	17.5
Doktor	10	17.5
Ebe	9	15.8
Bilinmiyor	9	15.8
Hemşire	6	10.5
Diyetisyen	1	1.8
Dernek	1	1.8
Eğitim Yöntemleri		
Sözlü+ Uygulamalı Anlatım	23	40.4
Sözel Anlatım	22	38.6
Sözlü+ Görsel+ Uygulamalı Anlatım	6	10.5
Sözlü+ Görsel Anlatım	3	5.3
Yazılı + Görsel Anlatım	3	5.3

Araştırma kapsamına alınan videoların %40,4’ü 14.12.2013 ve öncesinde yayınlanmış, %42,1’i de 15.12.2017-31.12.2019 tarihleri arasında yayınlanmıştır. Emzirme eğitimi videolarının süresi incelendiğinde %66,7’sinin 1-10 dakika arasında olduğu görülmüştür. Videoların görüntülenme sayıları incelendiğinde %61,4’ünün 1-10.000, %14’ünün 10.001-30.000, %7’sinin 30.001-50.000, %17,5’inin de 50.001 ve üzerinde

görüntülediği saptanmıştır. Videoların %22,8’inin 1-10, %21,1’inin 11-50, %7’sinin 51-100, %31,6’sının 101 ve üzeri beğeni aldığı, %17,5’inin ise hiç beğeni almadığı sadece izlendiği görülmüştür. Videoların %56,1’i 1-50 beğenmeme alırken %29,8’inin ise hiç beğenmeme sayısı almadığı görülmüştür. Emzirme eğitimi videolarının %56,1’inin 1-25 arasında yorum aldığı, %38,6’sının ise hiç beğeni almadığı saptanmıştır (Tablo 1).

Videoların konu içerikleri incelendiğinde %63,2'sinin emzirme eğitimini, %33,3'ünün doğru emzirme tekniklerini ve %3,5'inin de prematüre emzirme tekniklerini içerdiği görülmüştür (Tablo 1).

Emzirme eğitimi ile ilgili videoları yükleyenlerin başında, %19,3 ile YouTuberlar oluşturmaktadır. Videolardaki eğitimciler sırasıyla %17,5 doktor, %17,5 emzirme danışmanı, %15,8 ebe ve %15,8 ile bilinmeyen eğitimcilerdir. Videolarda verilen eğitimde kullanılan yöntemler incelendiğinde %40,4'ünün sözlü ve uygulamalı anlatım, %38,6'sının sadece sözel anlatım, %10,5'inin sözlü, görsel ve uygulamalı anlatım yöntemini kullandığı görülmüştür (Tablo 2).

Çalışmaya alınan videoların görüntülenme sayısı ile verilen eğitim yöntemi karşılaştırıldığında en fazla

görüntülenmeyi sözlü ve uygulamalı eğitimin aynı anda verildiği videoların aldığı görülmüştür. Beğeni sayıları ile eğitim yöntemlerine bakıldığında benzer şekilde sözlü ve uygulamalı eğitim yönteminin en fazla beğeniye aldığı görülmüştür. Beğeni sayısı ile eğitim veren kişi karşılaştırıldığında en fazla beğeniye alan ebe eğitimciler ile YouTuberların aldığı saptanmıştır. Görüntülenme sayısı ile eğitimciler karşılaştırıldığında ise en fazla görüntülenen videoların ebe ve doktor eğitimcilerin eğitim verdiği videolar olduğu bulgulanmıştır. Videoların süresi ile görüntülenme sayısı ve beğenilme sayısına bakıldığında, kısa süren videoların (1-10dk) hem daha fazla izlendiği hem de daha fazla beğenildiği görülmüştür (Tablo 2).

Tablo 2. Videoların beğeni ve görüntülenme sayısı ile konu içeriği, eğitimci kişiler, eğitimin verilme yöntemi ve süresi

Video Özellikleri	Beğeni Sayısı				
	0 beğeni	1-10 beğeni	11-50 beğeni	51-100 beğeni	101 ve üzerinde beğeni
Videoların konu içeriği					
Ezirme Eğitimi	8	8	5	2	13
Doğru emzirme teknikleri	2	4	6	2	5
Prematüre emzirme teknikleri	0	1	1	0	0
Videolarda Eğitim Veren Eğitimciler					
Ebe	2	0	3	0	4
Ebe	2	0	3	0	4
Emzirme danışmanı	3	3	2	0	2
YouTuber	1	1	2	2	5
Bilinmiyor	2	2	0	1	4
Doktor	1	4	2	0	3
Hemşire	1	2	2	1	0
Diyetisyen	0	1	0	0	0
Dernek	0	0	1	0	0
Videolarda verilen eğitimlerin içeriklerinde kullanılan yöntemler					
Sözel anlatım	6	2	6	2	6
Sözlü+ görsel+ uygulamalı anlatım	1	1	2	0	2
Sözlü+ uygulamalı anlatım	2	7	3	2	9
Sözlü+ görsel anlatım	0	1	1	0	1
Yazılı + görsel anlatım	1	2	0	0	0
Video Süresi					
1 dk' az	0	1	0	0	0
1-10 dk	8	11	7	2	10
11-30 dk	1	1	3	2	7
31-60 dk	1	0	2	0	1

TARTIŞMA

İnternet, mobil telefon ve sosyal medya araçlarının aktif olarak kullanımının giderek artması, iletişimde ve online eğitiminde, görüntülü konuşma, kişilerin kolay erişiminin olduğu eğitimler gibi birçok alanda yenilikler getirmiştir. Bu eğitim süreci, kişilerin sağlık alanındaki konulara olan erişimlerinde ve sağlık okuryazarlık düzeyleri üzerinde etkili olmuştur (Aranda-Jan, Mohutsiwa-Dibe, & Loukanova, 2014; Jacobs, Lou, Ownby, & Caballero, 2014; Mahmud, Rodriguez, & Nesbit, 2010). Benzer şekilde online ve e-sağlık hizmetlerinin kullanımının uzun vadede maliyet etkin olduğu ve sağlık bilgisi alacak kişilerin ulaşımını kolaylaştırdığına ilişkin kanıtlar mevcuttur (Blaya, Fraser, & Holt, 2010). Çalışmamızda benzer şekilde son iki yılda yayınlanan video sayısının arttığı görülmüştür. Bu artışın internet ve mobil telefon kullanımının yaygınlığının artmasından kaynaklı olduğu düşünülmüştür.

Çalışmada videoların çoğunun (%66,7) süresinin 1-10 dakika arasında olduğu buna rağmen, görüntülenme

(izlenme) (%61,4), beğeni (%31,6) ve yorum sayısının (%56,1) fazla olduğu görülmüştür. Adam ve arkadaşlarının 2019 yılında, kadınlara verilen video destekli emzirme eğitiminin etkinliği saptamak amacıyla yaptıkları, 1008 lohusayı kapsayan çalışmalarında, video destekli eğitimin, lohusalar tarafında izlendiği ve bebek bakımı ile beslenmesinde olumlu katkı sağladığı görülmüştür (Adam ve ark., 2019). Coetzee ve arkadaşlarının beslenme, bulaşıcı hastalıklar, madde kullanımı ve emzirme gibi konuları içeren video destekli online eğitimden oluşan toplum tabanlı kalitatif çalışmalarında, video destekli uzaktan verilen eğitimlerin etkin olduğu, kadınların eğitim almalarını kolaylaştırdığı ve bilmediği birçok konuda bilgilerini güncellediğini saptamıştır (Coetzee ve ark., 2018). Çalışmalarda video sürelerinin 2-5 dakika arasında olduğu görülmüştür (Adam ve ark., 2019; Blaya ve ark., 2010; Coetzee ve ark., 2018). Benzer şekilde çalışmamızda da en çok beğeni alan, görüntülenene (izlenen) ve yorum alan videoların 1-10 dakika süresinde olduğu görülmüştür.

Çalışmalarda videoların içerikleri ülkelere göre farklılık gösterdiği görülmüştür (Adam ve ark., 2019; Coetzee ve ark., 2018). Adam ve arkadaşlarının Afrika'da yaptığı çalışmalarında video içeriklerinin, emzirme hikayeleri, HIV ve bulaşıcı hastalıklarda beslenme, prematüre beslenme, çalışan anneler için ip uçları ve emzirme ip uçları gibi konuları içerdiği görülmüştür (Adam ve ark., 2019). Çalışmamızda videoların içeriği emzirme eğitimi, emzirme teknikleri ve prematüre emzirme teknikleri konularını içerdiği saptanmıştır. Benzer şekilde emzirme eğitimi ve doğru emzirme tekniklerini anlatan videoların daha fazla beğeni aldığı görülmüştür. Bunun nedeninin her lohusanın emzirmeye eğitimi ve doğru emzirme tekniğine ihtiyaç duymasına rağmen, prematür emzirme gibi özel emzirme tekniğine ihtiyaç duyan emziren anne sayısının az olduğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Verilen eğitimin sağlık profesyonelleri tarafından verilmesi sağlığa kaliteli bir şekilde ulaşmada önemli etkiye sahiptir (Mahmud ve ark., 2010). Jefferson ve arkadaşlarının video desteği ile verilen emzirme eğitiminin etkinliğini ölçmeyi amaçladıkları kalitatif çalışmalarında, eğitimcilerin ülkenin sağlık profesyonelleri tarafından eğitilen sertifikalı danışmanları olduğu ya da sağlık eğitimi almış sağlık profesyoneli olduğu vurgulanmıştır (Jefferson, Zachary, & Majee, 2019). Kellams ve arkadaşlarının gebelikte verilen emzirme eğitiminin doğum sonrası emzirme oranlarına etkisini saptamak amacıyla yaptıkları çalışmalarında, gebelere izletilecek olan videonun sağlık çalışanları ve akademisyenler tarafından hazırlandığı sonrasında da ülkenin sağlık bakanlığı tarafından tescil edilerek izletildiği saptanmıştır (Kellams, Gurka, Hornsby, Drake, & Conaway, 2018). Çalışmamızda sosyal medya aracına yüklenen videoların en yüksek oranda YouTuberlar (%19,3) tarafından yüklendiği görülmüştür. Buna rağmen ebelerin ve doktorların yüklediği ve eğitmen olarak yer aldığı videoların daha fazla görüntülendiği saptanmıştır. YouTuberlerin sağlık profesyonellerine göre daha fazla video yüklediğinden video sayısının fazla olması beğeni sayısını da arttırdığı görülmüştür. Ebelerin, hekimlerin ve sağlık profesyonelleri iş yoğunluğundan dolayı daha az video yüklediği düşünülmüştür. Tüm bu az video sayısına rağmen daha fazla görüntülendiği, emziren annelerin sağlık profesyonelinden bilgi almak istemesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Video destekli eğitimlerin annelerin emzirme deneyimlerine olumlu katkı sağladığı görülmüştür (Adhisivam ve ark., 2017). Adhisivam ve arkadaşlarının video destekli emzirme eğitimin etkinliğini incelemek amacıyla, 878 ilk doğumları olan anneler ile yaptıkları çalışmalarında, birebir emzirme eğitimine ek olarak video destekli eğitim programını kullanarak verilen emzirme eğitiminin daha etkili olduğunu saptamıştır (Adhisivam ve ark., 2017). Görsel ve video destekli emzirme eğitimi annelerin yalnız olmadıklarını ve emzirme konusunda daha hızlı destek almalarını sağlamaktadır. Marcon ve arkadaşlarının instagram da yayımlanan emzirme desteği görsellerinin emzirme eğitimi ve desteği üzerine olan etkisini araştırdıkları sosyal medya analiz çalışmalarında, sosyal medyada emzirmenin görseller ile desteklenmesinin emzirme oranlarını ve kadınların emzirme konusunda öz güvenlerini arttırdığını saptamıştır (Marcon, Bieber, & Azad, 2019). Benzer şekilde çalışmamızda da verilen eğitim videolarında hem sözel anlatım hem de uygulamalı gösterim yapılan videoların daha çok beğeni aldığı görülmüştür.

Çalışmamızda video süresi ile beğeni sayısı arasında da farklılık görülmüştür. Süresi 1 ile 10 dk. arasında olan videoların daha fazla beğeni aldığı ve izlendiği görülmüştür. Bunun nedeninin süresinin kısa olmasından ve emziren annelerin uzun vakit ayıramamasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu konuyla ilgili literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. Literatürdeki çalışmalarda video süreleri araştırmacılar tarafından oluşturulduğundan ve süre de aynı kaldığından dolayı karşılaştırmaların yapılmadığı görülmüştür.

Çalışmamızda ebe ya da hekim gibi sağlık profesyonellerinin verdiği emzirme video eğitimlerinin daha fazla izlendiği görülmüştür. Buna karşın YouTuber ya da diğer kişiler tarafından da emzirme eğitimi verildiği de saptanmıştır. Sağlıkçı olmayan kişilerin sağlık bakanlığının ya da dünya sağlık örgütünün bilgilerinden yararlandığı görülmüştür. Fakat buna karşın izleyen annelerin daha çok sağlık profesyonellerine güvendiği ve o videoları takip ettiği izlenme sayısından anlaşılmaktadır. Literatürdeki çalışmalarda videolar araştırmayı yapan sağlık profesyonelleri tarafından hazırlandığından video eğitimcileri ile ilgili bir karşılaştırılma yapılmamıştır (Adhisivam ve ark., 2017; Durmazoğlu & Okumuş, 2019; Marcon ve ark., 2019). Videolarda eğitim veren eğitimciler ile ilgili literatürde çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konu ile ilgili daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Emzirme desteği ve emzirme eğitimi konusunda verilen eğitimin hem anne hem de bebek sağlığı için önemlidir. Bu süreçte bilginin ulaşılabilirliğinin ve maliyet etkinliğinin önemi kaşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya araçlarının kullanımı bilgiye ulaşmada büyük önem taşımakta ve annelere kolay ulaşım imkânı sağlamaktadır. Bunun yanı sıra doğru bilgiye ulaşmak, bilgiyi doğru kullanma ve siber güvenlik dikkat çekmektedir. İncelenen videolarda emzirmenin etkinliği ve doğru emzirme tekniklerinin ağırlıklı olarak anlatıldığı görülmüştür. Videoları yükleyenlerin sağlık profesyoneli olması izlenme, beğenilme ve yorum alma üzerinde etkili olduğu da görülmüştür. İncelenen videolarda ebe ve hekim gibi sağlık profesyonellerinin doğru bilgiyi hem eğitim hem de kinik deneyimlerinden yola çıkarak anlattıkları görülmüştür. YouTuber ya da diğer bilinmeyen kişilerinde anlattıkları bilgileri uzman görüşlerinden ve bilimsel kaynaklardan aldığı görülmüştür. Bu şekilde her iki tarafta doğru bilgiyi sağlamıştır. Bu şekilde doğru bilgiyi ve eğitmeni içeren videoların sayısının artması emzirme eğitimi hakkındaki bilgi eksikliğini azaltma yönünde olumlu derecede etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda;

- Emzirme videolarının Sağlık Bakanlığı tarafından denetlenmesinin gerekli olduğu,
- Sosyal medya ve sosyal ağ kullanımındaki bilgiye ulaşma ile ilgili kamu spotlarının oluşturulmasını önemli olduğu,
- Emzirme eğitimi ile daha fazla bakanlık destekli videoların yayınlanması ve ulaşılabilirliğinin artırılması,
- Emzirme eğitiminde kullanılan video destekli eğitimler ile ilgili literatüre katkı sağlayacak randomize kontrollü çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Adam, M., Tomlinson, M., Le Roux, I., Lefevre, A. E., McMahon, S. A., Johnston, J., ... Bärnighausen, T.

(2019). The Philani MOVIE study: A cluster-randomized controlled trial of a mobile video entertainment-education intervention to promote exclusive breastfeeding in South Africa. *BMC Health Services Research*. <https://doi.org/10.1186/s12913-019-4000-x>

Adhisivam, B., Vishnu Bhat, B., Poorna, R., Thulasingham, M., Pournami, F., & Joy, R. (2017). Postnatal counseling on exclusive breastfeeding using video—experience from a tertiary care teaching hospital, south India. *Journal of Maternal-Fetal and Neonatal Medicine*. <https://doi.org/10.1080/14767058.2016.1188379>

Altıparmak, S., & Coşkun, A. M. (2016). Effect of prenatal training on information and satisfaction level of a pregnant woman <p>Doğum öncesi verilen eğitimin gebenin bilgi düzeyi ile memnuniyet durumuna etkisi. *Journal of Human Sciences*. <https://doi.org/10.14687/jhs.v13i2.3744>

Annak, İ. M., Atay Doyđacı, A. G., & Karadağ, M. (2019). Analysis of YouTube Videos Published to Prevent Lymphedema After Mastectomy. *Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*, 2(2), 64–70. <https://doi.org/10.5336/jtracom.2019-65749>

Aranda-Jan, C. B., Mohutsiwa-Dibe, N., & Loukanova, S. (2014). Systematic review on what works, what does not work and why of implementation of mobile health (mHealth) projects in Africa. *BMC Public Health*. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-188>

Blaya, J. A., Fraser, H. S. F., & Holt, B. (2010). E-health technologies show promise in developing countries. *Health Affairs*. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.2009.0894>

Cangöl, E., & Şahin, N. H. (2014). Emzirmeyi Etkileyen Faktörler ve Emzirme Danışmanlığı (Factors Affecting Breastfeeding and Breastfeeding Counseling). *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*. <https://doi.org/10.16948/zktb.80388>

Coetzee, B., Kohrman, H., Tomlinson, M., Mbewu, N., Le Roux, I., & Adam, M. (2018). Community health workers' experiences of using video teaching tools during home visits—A pilot study. *Health and Social Care in the Community*. <https://doi.org/10.1111/hsc.12488>

Demirtaş, Z. G., & Çelik, R. (2017). Emziren Annelerin Emzirme Bilgilerinin Kaynaklarının İncelenmesi: Instagram Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. <https://doi.org/10.20875/makusobed.349394>

Digital Reports Turkey. (2019). Digital 2019 Turkey (January 2019) v01. Tarihinde adresinden erişildi <https://www.slideshare.net/DataReportal/digital-2019-turkey-january-2019-v01>

Durmazoğlu, G., & Okumuş, H. (2019). Yenilikçi Ve Güncel Eğitim Yöntemlerinin Kullanıldığı Emzirme Eğitimlerinin İncelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 23–31.

Forrester, I. T., Wheelock, G., & Warren, A. P. (1997). Assessment of Students' Attitudes Toward Breastfeeding. *Journal of Human Lactation*. <https://doi.org/10.1177/089033449701300114>

Global Digital Reports. (2019). Dığital 2019: Global Internet use Accelerates. Tarihinde 10 Ocak 2020, adresinden erişildi <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>

HİPS. (2019). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2013. İçinde *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı ve TÜBİTAK, Ankara, Türkiye*. Tarihinde adresinden erişildi

http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tsna2018/rapor/TNSA2018_ana_Rapor.pdf

İnce, T., Kondolot, M., Yalçın, S. S., & Yurdakök, K. (2010). Annelerin Emzirme Danışmanlığı Alma Durumları. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*.

Jacobs, R. J., Lou, J. Q., Ownby, R. L., & Caballero, J. (2014). A systematic review of eHealth interventions to improve health literacy. *Health Informatics Journal*. <https://doi.org/10.1177/1460458214534092>

Jefferson, U. T., Zachary, I., & Majee, W. (2019). Employing a User-Centered Design to Engage Mothers in the Development of a mHealth Breastfeeding Application. *Computers, informatics, nursing : CIN*. <https://doi.org/10.1097/CIN.0000000000000549>

Kayhan tetik, B. (2016). Anne Sütü ve Emzirme Danışmanlığında Güncel Bilgiler. *Ankara Medical Journal*. <https://doi.org/10.17098/amj.12772>

Kellams, A. L., Gurka, K. K., Hornsby, P. P., Drake, E., & Conaway, M. R. (2018). A randomized trial of prenatal video education to improve breastfeeding among low-income women. *Breastfeeding Medicine*. <https://doi.org/10.1089/bfm.2018.0115>

Koç, G. I., & Tezcan, S. (2005). Gebelerin Emzirmeye İlişkin Tutumları ve Emzirme Tutumunu Etkileyen Bazı Faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*.

Mahmud, N., Rodriguez, J., & Nesbit, J. (2010). A text message - Based intervention to bridge the healthcare communication gap in the rural developing world. *Technology and Health Care*. <https://doi.org/10.3233/THC-2010-0576>

Marcon, A. R., Bieber, M., & Azad, M. B. (2019). Protecting, promoting, and supporting breastfeeding on Instagram. *Maternal and Child Nutrition*. <https://doi.org/10.1111/mcn.12658>

McArthur, L., Ottosen, M. J., & Picarella, L. (2018). Technology for Breastfeeding Support: A Systematic Review. *Journal of Informatics Nursing*.

Pınar Bölüktaş, R., Özer, Z., & Yıldırım, D. (2019). Web Tabanlı Eğitimin Sağlık Alanında Kullanılabilirliği 1. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*.

Sayakhot, P., & Carolan-Olah, M. (2016). Internet use by pregnant women seeking pregnancy-related information: A systematic review. *BMC Pregnancy and Childbirth*. <https://doi.org/10.1186/s12884-016-0856-5>

Shaker, I., Scott, J. A., & Reid, M. (2004). Infant feeding attitudes of expectant parents: Breastfeeding and formula feeding. *Journal of Advanced Nursing*. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.2003.02887.x>

Slomian, J., Bruyère, O., Reginster, J. Y., & Emonts, P. (2017). The internet as a source of information used by women after childbirth to meet their need for information: A web-based survey. *Midwifery*. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2017.03.005>

Tezergil, B. (2007). *Doğum Sonu Dönem Annelerin Emzirmeye İlişkin Düşünceleri ve Uygulamaları*. Marmara Üniversitesi.

Turan S. (2013). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ülken, H. (1954). İbni Sinanın Tıbbı Dair Bir Münakaşası. *Türkiyat Mecmuası. Türkiyat Mecmuası*. <https://doi.org/10.18345/tm.85920>

Yanikkerem, E., Ay, S., & Göker, A. (2014). Primipar ve Multipar Gebelerin Emzirme Tutumu ve Yaşadıkları Endişeler. *Van Tıp Dergisi*, 21(1), 6–16.

